

אבן עזרא ויקרא פרק כז

(ב) יפליא - יפריש ויבאר. בערכך נפשת הטעם שידור נדר לאמר, אם השם יעשה לי כך, אפדה נפשי כדי ערכי, או ערך בני, או ערך בהמה. וכ"ף בערכך - על דעת כל המדקדקים - נוסף, והטעם בערך, וי"א כי הכ"ף לנכח הכהן ויפרש כערכך (יב) - הכהן כערכך אתה, והה"א יקרא לו ה"א הקריאה. ואמר על הערכך (כג) שהיא מלה זרה כמו בתוך האהלי (יהושע ז, כא). ולפי דעתי שהוא האהל שלי, וכן הערכך. וטעם נפשות - כלל לאדם ולבהמה:

(ג) מבן עשרים שנה - החל משהוא נכנס בפקודים. בן ששים - זקן. ודעת רבים, כי זו גזרת מלך, כי מבן חדש עד חמש שנים יתן חמשה שקלים אילו עבר יום אחד נוסף על חדש יתן חמשה שקלים. ולפי דעת הגאון שיתן בכל שנה שקל עד חמש שנים שלמות, כי אמרו רבים שהם ארבע כחלקי השנים, ואחר כן תשע עשרה שלמות, ואחר כן תשע וחמשים לשוב אל המקום שהחל ממנו, וחמשה עשר להשלמת חמש ושבעים, כנגד הד' החלקים. ולפי האמת שכל אלה שלמות או יום אחד בשנה חשוב שנה, ולא נסמוך רק על דברי הקבלה, כי מה צורך לחלוק מבן חדש עד חמש, ומחמש עד עשרים אחר שיתן לכל שנה שקל, ויש להשיב על דבר החדש. והנה מי שהוא פחות מחדש ימים אין לו ערך, ואחר ששים שב לאחור, ועוד מה יעשה אחר הששים שנה, אם יתן כך תמיד? וכל אלה שבושים. והכלל כי הוא גזרת הכתוב, כי אילו היה על דרך תוספת הזכר על הנקבה, הנה אחר ששים יוסיף השלישית, והנה מחמש עד עשרים יוסיף החצי. ומחדש ועד חמש, ומעשרים ועד ששים יוסיף על החצי עשיריתו:

רמב"ן ויקרא פרק כז

(א - ב) וידבר ה' אל משה לאמר וגו' איש כי יפלא - גם זו הפרשה דבוקה, שהיתה בהר סיני מחוברת אל התוכחות, כי היא במשפטי היובל כמו שהזכיר במקדיש שדה מקנה ושדה אחוזה, אלא שכלל משפטי כל הנודרים בפרשה אחת. ולכך אמר בסוף (פסוק לד) אלה המצות אשר צוה ה' את משה אל בני ישראל בהר סיני, על כל הנאמרות למעלה, כי מכאן ואילך ידבר במצות אהל מועד:

[רבינו] בחיי ויקרא פרק כז

(ב) איש כי יפליא נדר. לא אמר ידר נדר אלא "יפליא", מלשון פלאות חכמה, כי הנדר מושך מהחכמה והחכמה למעלה מהנדר, ואמרו רז"ל בסדר המעלות: (הוריות יג א) חכם קודם למלך, וכן הנדר למעלה מהשבועה, שהרי הנדרים חלין על דבר מצוה כדבר הרשות, ועל כן הזכיר בנדר לשון "יפליא":

בערכך נפשות. כתב רש"י ז"ל: ערכך כמו ערך, וכפל הכפ"ן לא ידעתי מאיזה לשון הוא. וע"ד הפשט בפרשה הזו בדיני הערכין מדיני היובל היא, וכן הוא מזכיר ענין היובל (להלן כג) במקדיש שדה מקנה, (שם יז א) ובשדה אחוזה. וענין הערך הוא לשון דמים, כי האומר ערך דבר שנפשו תלויה בו, יתן ערך נפשו. והיה ערך הזכר, בין נכבד בין הדיוט יתן כפי שניו, והוא ערך הקצוב בפרשה לזכר ולנקבה.

וע"ד המדרש: (תנחומא ו) "בערכך נפשות", אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: אם אתם מביאין לפני ערכין, מעלה אני עליכם כאלו הקרבנות נפשותיכם לפני, אמר הקדוש ברוך הוא לישראל: בזכות הערכין אני מציל אתכם מעריכות גיהנם, שנאמר: (ישעיה ל, לג) "כי ערוך מאתמול תפתה", ואערוך לפניכם שלחן לעתיד לבא, שנאמר: (תהלים כג, ה) "תערוך לפני שלחן", עד כאן. ומה שאמר "בערכך" ולא "בערך", משפט הלשון כן שיוסיף אות כ"ף בתחלת תיבה, וכן באמצעית, וכן בסופה, בתחלתה, לדמיון, כמו: (בראשית ג, ה) "והייתם כאלהים", (שמות ד, ז) "והנה שבה כבשרו", באמצעית היא שנוסף על תיבת "אני" ויאמר "אנכי", בסופה, "כערכך הכהן", "מכסת הערכך", "בערכך נפשות".

וע"ד הקבלה אומר אני כי יתכן לומר בטעם תוספת הכ"ף במקום הזה, מפני שכסא הכבוד כצורת כ"ף זקוף כלפי מעלה, מעותד לישיב עליו. ועל זה אמרו באגדה באלפ"א בית"א דר' עקיבא: עמד כ"ף לפני הקדוש ברוך הוא ואמר: רבש"ע רצוני שבי תברא העולם, שבי קוראין כסאך, כתרך, וכנויך. ומפני זה נתיסדה תיבת כסא על אות כ"ף. וממה שהחיות שפניהם פני אדם נושאות הכסא, תבין סוד הכתוב: (תהלים קלט, ה) "אחור וקדם צרתני ותשת עלי כפכה", קרי ביה כ"ף שלך, ומן הידוע כי שורש הנפש השכלית בכסא הכבוד, וכשאמר: "בערכך נפשות לה", ביחוד מלת "בערכך" בערך כ"ף, ונתבאר מזה כי הנפשות אשר לה' הם בערך כסא הכבוד, כי גם הנה מרכבה לו יתעלה. ואמרו רז"ל (שה"ר זוטא א, טז) שלשה נכנסו זה לפניו מזה, משה: (שמות כ, יח) "ומשה נגש אל הערפל", לפניו ממנו צדק ומשפט, שנאמר: (תהלים פט, טו) "צדק ומשפט מכון כסאך", לפניו מהם נפשותיהן של צדיקים, שנאמר: (איוב יב, י) "אשר בידו נפש כל חי", ואומר: (שמואל א - א כה, כט) "והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים את ה' אלהיך", ותמצא מלת "נפשת" חסרה וא"ו, לרמוז שאין כל הנפשות לה', וכמו שאמרו: (סוכה מה ב) ראיתי בני עליה והן מועטין.

בעל הטורים ויקרא פרק כז

(ג) בפרשת ערכין יש נ' שקלים ול' שקלים וכ' שקלים וי' שקלים וה' שקלים וג' שקלים וט"ו שקלים וי' שקלים בין זכר לנקבה, שהוא סך הכל קמ"ג שקלים, לכפר על מ"ה קללות שבת"כ (מדרש תדשא) וצ"ח שבמשנה תורה (מסכת סופרים פ"ב ה"ו) שהם בין הכל קמ"ג, ולכך סמך ערכין לקללות:

כלי יקר ויקרא פרק כז

(ב) איש כי יפליא נדר וגו'. סמך פרשה זו לקללות לומר שישראל נודרים בעת צרה כיעקב שהיה נודר בעת צרה ליתן מעשר מכל, אבל לא כיעקב מכל וכל כי יעקב גם אחר שעברה הצרה לא סר מן הדרך הטוב, אבל לדורות זה דרכם כסל למו שנודרים בעת צרה ובעבור סופה צרה וצוקה הם מתחרטים ושבים לסורם. וזה כמשל הקנה שקלל בו אחיה השילוני את ישראל (מלכים - א יד טו), כי הקנה הזה אינו נכנע כי אם בזמן שהרוח נושב בו וכנחו הרוח הוא חוזר ועומד בקומה זקופה כבראשונה, כך ישראל אינו נכנעים כי אם בזמן שהצרה משמשת וירא ישראל כי היתה הרוחה והכבד את לבו כי בסור המכריח ישובו לסורם. ומסכים לדברינו מה שפירש בעל הטורים (פסוק א) שכל מספר השקלים מאה ארבעים ושלושה כנגד מאה ארבעים ושלוש קללות שבתורת כהנים ובמשנה תורה וכי מפני שמספרם שווה נסמכו להדדי, אלא לומר לך שמאה ארבעים ושלוש קללות שבתוכה גורמין נדרי מאה ארבעים ושלושה שקלים כי אין ישראל נודרים ליתן מן ממונם לשם ה' כי אם בשעה שהצרות מכריחין אותן, כמו שיתבאר בעזר ה' לקמן פרשת וילך (דברים לא יז) על פסוק והיה כי תמצאן אותו רעות רבות וצרות, שדרשו חז"ל (חגיגה ה א) על המלוה לעני בשעת דוחקו, ודרש זה רחוק לקבלו שכל הצרות לא יכריחום אל הוידוי כי אם צרה זו, על כן רצוני לפרש שזה מדבר במלוה לעני בבא הצרה דוקא דהיינו בשעת דוחקו של המלוה כי הצרות דוחקין אותו לזה לידור נדרים לצדקה, וטעות של הנודר על זה האופן יתבאר בעזר ה' לקמן פרשת וילך, על כן סמך פרשת כי יפליא לפרשת התוכחה ודיבר הכתוב בהווה, אבל כל מה שהאדם עושה בלא הכרח מרצון זהו נקרא יום רצון לה' (ישעיה נח ה) ויפק רצון מה' (משלי ח לה):

תם ספר ויקרא, בעזרת האל הגדול הגבור והנורא.

אברבנאל ויקרא פרק כז

...ופי' כי יפליא נדר שיפרש בעת צרתו הרי עלי ערך נדר פדיון נפשי או נדר ערך בני או בתי או אחד מקרוביו והוא מלשון לפלא נדר או בנדבה. והנה בנדריים אשר כאלה לא רצתה התורה שיעריך הכהן את נפשות בני אדם כאלו הם סוס או חמור כי אולי אחד נודר בן חכם אשר לו ואם יעריכנו הכהן כל אשר לאיש יתן בעד נפשו. גם שלא היה ראוי שיעריכו בני ישראל בערך העבדים למה שוה כל אחד מהם לעבוד ולמשא כי יהיה זה גנאי וחרפה רצופה לאיש אשר לו נפש יקרה וגם שימשך מזה קנאת איש מרעהו שבהיות הכהן מעריך אדם אחד הרבה לפי שכלו ואחר משנותיו יעריך דבר מועט יתכב' האחד יותר מדאי וכדי להסיר כל המכשלות האלה ביארה התורה כמה יתן הנודר על נפש אחד מנדרו כפי שניו עני יהיה או עשיר חכם או סכל. והותרה בזה השאלה הב'. האמנם לא השותה התורה הזכר עם הנקבה בערכיהם לפי שהטבע הבדיל הבדל עצום ביניהם והיה הזכר במדרגת הצורה והנקבה במדרגת החומר. ואם היה שבענין הנזיקים השוה העבד אל האמה הנה הוא שמפני שהפגע ההוא אשר נמשך שמה לחייב אל בעל השור לא היה ראוי לחייבו על העבד הזכר יותר מעל האמה הנקבה ודי לא /לו/ בנזקו שישלם כסף שלשים שקלים על לא חמס בכפיו אלא מפני התרשלות מועט שהיה בו. אבל בענין הנודר שדעתו מתישבת עליו ויבחין את נדרו אם בן הוא אם בת היה ראוי שיתן ערך כל אחד מהם כפי מה שהוא. וכן ארז"ל אם עבד יגח השור או אמה שאין הפרש אם היה עבד נוקב מרגליות או מוכה שחין והיה הטעם בזה כדי לתת הפרש בין נפש ישראל לעבד לפי שאם היה אדון העבד נפרע כפי שווין כבר יקרה שיהיה ערך עבדו שוה או יותר מערך האדון או אחד מישראל ואין זה נכון לכך הגבילה תורה שלשים כסף לעבד או לאמה מבלי הפרש אמנם בערכי ההקדש והנדריים הסכימה לעשות ערך הנקבה פחות מערך הזכר מפני שהיא חסרת הבריאה ממנו והותרה בזה השאלה הג'. האמנם ראתה החכמה האלהית שאין שלמות הנקבה ושוויה באמת על הרוב אלא ביחס חצי הזכר. כי הנה מצאנו שיצירת הזכר היא בארבעים יום לפי שהטבע בו כל כך חזק שבהם תשלם היצירה ההיא. אמנם הנקבה לא תשלם הווייתה לחולשת טבעה אלא לשמונים יום כמו שיתבאר בפרשת אשה כי תזרע. והוא המורה שהאשה ערכה אצל האיש ערך החצי אל הכל. והנה גם הזכר אין ערכי בכל הזמנים בשוה כי הנה בזמן הצמיחה אינו שלם עדין והוא קודם כ' שנה. ואחר ששים שנה כבר הוא בזמן החתוך ודורך אל החסרון וההפסד. ואמנם מפני זה שם ערך הזכר בהיותו מבן כ' שנה עד ששים שנה שהוא בכל כחו ודעתו חמשים שקלים שהם כ"ה אונקיות והנקבה בשנים ההם שם ערכה שלשים שקל מפני שאף ע"פ שמצד היותה נקבה היה ראוי שיהיה ערכה חצי ערך הזכר כי על הרוב שתי נשים לא יהיה להם כח לעבוד ולמשא כי אם כאיש אחד בעל כח וכפי הבחינה הזאת היה ראוי שיהיה ערך הנקבה כ"ה סלעים. אבל מפני שתלד ותעשה ילדים נתנה לה התורה אותו היתרון מחמשה שקלים בשנה שתזרע ותוליד. והיה ערכה שלשים שקל. ובהיות הזכר מבן ה' שנים ועד בן כ' שנה שלא היה עדין בשלמות דעתו וכח אלא שהתחיל להתחזק ולמאוס ברע ובחור בטוב היה ערכו כ' שקלים שהיה יותר מהזקן שהוא מששים שנה ומעלה כבר דורך אל ההפסד. ולפי שהנקבה בשנים ההם מחמשה עד כ' אינה עדין מוכנת ללדת על המעט היה ערכה בשנים האלה י' שקלים שהוא חצי ערך הזכר בשנים ההם כמו שהיה הערך הטבעי ביניהם. ואם מבן חדש ועד בן ה' שנים היה הזכר העריכתו התורה בחמשת שקלים שהוא עשירית החמשים שקל שזכרה בראשונה כי אין כחו ודעתו אלא בעשירית ממכרו והנקבה העריכה שלשת שקלים כסף. לפי שחמש שנים הם ששים חדשים ושלשת שקלים הם ששים גרה כמו שאמר וכל ערכך יהיה בשקל הקדש כ' גרה יהיה השקל והיו א"כ ששים גרה לששים חדשים שהוא הערך הנאות. גם כי כפי דין המחצה שזכרתי היה ראוי שיהיה ערך הנקבה הזאת שנים שקלים וחצי אבל התורה לא ירדה לעשות חצאים ולא שברים במנינים ולכך העריכה התורה הנקבה הזאת לששת /לשלשת/ שקלים. ואולם קודם היותו בן חודש לא נתנה בו ערך כלל כי אולי הוא נפל. ואם בן ששים שנה ומעלה היה הזכר לפי שהוא כבר זקן העריכתו התורה ט"ו שקל כפי ערך חולשת כחו. אבל הנקבה העריכה בעשרה שקלים מפני שהאשה בזקנתה תעשה עבודה יותר בבית מהזקן הזכר וכמ"ש רש"י. הנה התבאר יושר הערכים האלה ובחינתם והותרה בו השאלה הד'...

אלשיך ויקרא פרק כז

אמנם הנה עיקר זמן האדם הוא מבין עשרים עד בן ששים, כי כבר יש בו מקרא ומשנה ומצות וחופה והוא בר עונשים. והוא בעיקר כחו לעסוק בתורה ומצות, כי כבר הוא בן עשרים לרדוף. נמצא כי כל עיקר האדם הוא בזמן ההוא, על כן בו התחיל כי הוא העיקר ונדרו גדול מכל השאר:

ועוד לימדנו בחינת חשיבות העומד להשתלם, על אשר נשתלם והולך וממעט בפעולת שלמותו, כי גם שיותר עושה העושה מעט מאשר היה עושה בימי שלמותו, מאשר עושה מי שעדיין לא נשתלם אלא שהולך לקנות השלמות, עם כל זה כיון שזה הולך וקונה והאחר הולך ומאבד, יותר נחשיב את ההולך וקונה עם שעדיין לא קנה אפילו מקצת, מאשר קנה והולך ומאבד עם שעודנו פועל צדק. ועל כן ראוי להקדימו ולהחשיבו. והוא לימוד נאה, כי טוב בעיני ה' לכבד ולהחזיק ביד אשר לו הכנה או התחלה להשיג החכמה או הכשרון, למען יחרץ לאמץ כח למען ירוץ ולא ייגע עד ישיגנו. וזהו כי אחר הזכירו יתברך ערך אשר מבין עשרים עד בן ששים, שהוא עיקר זמן השגת השלימות והכשרון במקרא ובמשנה ומצות אשר קדם קודם העשרים שנה, כי בן חמש למקרא בן עשר למשנה בן שלש עשרה למצות, כי מעשרים שנה והלאה הוא עוסק בשלשתן, ומה גם שהוא שנתים אחר החופה ומשולל הרהור וגם אימת עונשי שמים עליו, כי אז ודאי שלם. וגם הוא בעיקר כחו כי בן עשרים לרדוף, כי מאז עד ששים לזקנה הוא כללות שנות יגיעת והשגת השלמות. והנה לפני הזמן הזה ולאחריו יש שתי בחינות הפכיות. כי בכל השנים שלפניו שהוא מהילדות הוא מוכן להשיג השלמות והולך ומתקרב אליו. אך מה שלאחר ששים והלאה הוא הולך וממעט בעבודת שמים וביגיעת המצות כי הם ימי הרעה ותשות הכח, על כן הורנו יתברך כי טוב להקדים ערך מה שמבין חמש שנים לעשרים שנה מלהקדים ערך מה שמבין ששים ומעלה, כי זה הולך ועולה ומוסיף להשיג השלימות וזה הולך ופוחת מאשר קנה. ולא בלבד מה שבין חמש לבין עשרים שהוא זמן הלימוד והתחלת המצות, כי אם אפילו מה שמבין חדש לבין חמש שנים שאין אז לא לימוד ולא מעשה הטוב, כל זה הם ימי הכנה לבא עדיהם, על כן גם הזמן ההוא הקדים לימי הזקנה ושיבה, עם היות כי לא יבצר מהיות בהם תורה ומצות קצת, מה שאין כן מבין חדש עד בן חמש שנים שאין בהם לא זה ולא זה. כי על בחינה זו הוסיף ערך הזמן ההוא מהזמן הראשון, כי זה חמשה שקלים וזה חמשה עשר. אף על פי כן לענין הקדימה הקדים זמן שמבין חדש כמדובר:

רש"ר הירש ויקרא פרק כז

(א) ספר ויקרא מורה לנו את חובתנו כלפי מקדש התורה: עלינו לסמל בקרבן ולהגשים במעשה את קידוש חיי הפרט והכלל; ולבסוף עוד נאמר בפרק הקודם: החוקים, המשפטים והתורות, שהם דרישות המעשה לאותם חיי הפרט והכלל, הם המתווכים היחידים של הברית בינו לבין ה'; הם המתווכים היחידים של שלומנו.

כפרק סיום נוסף כאן פרק על מתנות נדבה למקדש: אדם רואה צורך או הוגה משאלה לתת למקדש חפץ או ערכו, ועל - ידי כך הוא מבקש לבטא את עניינו המיוחד במקדש, או רצונו לבטא את היחס המיוחד, הקיים - לפי תפיסתו - בין החפץ למקדש. אותן נדבות מקדש קרויות כאן הפלאת נדר ("כי יפלא נדר"); אין הן דרושות על - פי דין, ואין הן נובעות מדרישות הדין, אלא הן נובעות מרחשי לב סובייקטיביים בהחלט. ואופייני הדבר שפרק זה, הדין בנדבות המקדש, נראה - על - פי מקומו - רק כפרק סיום ניספח; בפירוש נאמר, שאין הוא מכלל החוקים, המשפטים והתורות שה' נתנם כתנאי בינו ובין בני ישראל, שקיומם יביא לידי כל שפע הברכה - והעבירה עליהם תגרור את כל המצוקה - שתוארו בפרק הקודם. אותן נדבות מקדש נבדלות מהם בבירור; ודבר גדול למדנו מכאן: תורת כהנים איננה מייחסת ערך מיוחד לנדבות המקדש; אין היא רואה בהן חסידות יתירה, הרצויה בעיני ה' בייחוד; קל וחומר שאין היא מייחסת להן כוח לכפר על חיים של חטא. מקדש הכהנים רואה את שליחותו - לא ברכישת נכסים - אלא ברכישת הלבבות והרוח, והיא מבקשת לרכוש את כל חיי הפרט והכלל לקיום החוקים, המשפטים והתורות. "קידוש המוסר", "שמירת המשפט בחיי החברה", "הארת הרוח ועידון הלב" - החוקים, המשפטים והתורות - הם הדרך היחידה כדי לזכות בחסד ה'. הם שניתנו "בינו ובין בני ישראל", ורק הם מקרבים את האדם לה' ואת ה' לאדם.

(ב) ...ובכן זהו המקרה הנידון בהלכה זו: אדם נדר לתת למקדש סכום המבטא את ערכה של נפש לה'; אותה נפש יכולה להיות הוא עצמו או אחר, והסכום יבטא את ערכה של הנפש לה' ולמקדשו. הסכום נקבע כאן בסולם כללי על - פי המין ועל - פי הגיל. שנות החיים מחולקות לארבע תקופות: משעבר החודש הראשון ועד עבור השנה החמישית; מאז ועד עבור שנת העשרים; מאז ועד עבור שנת הששים; מאז ועד סוף החיים. ערכו של הזכר בגילים אלה הוא: חמשה, עשרים, חמשים, חמשה - עשר שקל; ערכה של הנקבה: שלושה, עשרה, שלושים, עשרה שקלים. קביעות אלה ודאי לא נעשו בשרירות ללא טעם. הן מתעלמות מייחודה הגופני, הרוחני, המוסרי והחברתי של אותה נפש, והן משתנות רק על - פי מין וגיל; ומכאן שהן מבטאות עניין השווה בכל הנפשות, והמשתנה רק על - פי גיל ומין. זאת ועוד: מדובר כאן ב"ערכך נפשות לה": בהערכה הלאומית של הנפשות לה' ולמקדשו; ונראה מכאן, שהעניין המשותף לכל הנפשות - המשתנה רק על - פי גיל ומין - נוגע ליחסן לה' ולמקדשו. אם אין אנחנו טועים, אין לך עניין המשותף לכל הנפשות מבחינת יחסן לה' ולמקדשו - והמשתנה רק על - פי גיל ומין - אלא הייעוד ותפקיד החיים שניתן לכל נפש. ועל - פי זה יש לבאר את משמעות המספרים האלה, העולים ויורדים כאן על - פי מין וגיל.

נשווה את המספרים שנקבעו לזכר: חמשה, עשרים, חמשים, חמשה - עשר - למספרים שנקבעו לנקבה: שלושה, עשרה, שלושים, עשרה. נזכור שסכום הערך המלא של איש מבוגר - מגיל עשרים עד גיל ששים - הוא חמישים שקל; ואילו סכום הערך המלא של אשה מבוגרת הוא שלושים שקל; ושני המספרים האלה - שלושים וחמשים - הם פי עשרה כערך הילדה והילד; שהרי ערכם של אלה מתחיל בשלושה ובחמשה. נראה לנו אפוא, שלא נטעה אם נאמר כך: המפתח

לסולם זה הוא במספרים שלושה, חמשה ועשרה; שלושה הוא החותמת של ייעוד חיי הנקבה; חמשה הוא החותמת של ייעוד חיי הזכר; ואילו עשרה הוא אות להשלמה ולשלמות. מעיזים אנחנו לשער: הבית והמשפחה - איש, אשה וילד - מיוצגים על - ידי מספר שלוש; ואילו החברה מיוצגת על - ידי מספר שתיים, וכעין זה מצאנו פעמים רבות בתורה. נמצא, שהמשפחה והחברה כאחת באות לידי ביטוי על - ידי מספר חמש. אם אין זה רחוק מן האמת, הרי מספר שלוש הוא החותמת של ייעוד האשה: המשפחה והבית; ואילו מספר חמש הוא החותמת של ייעוד האיש: המשפחה והחברה. בשני המספרים האלה, המציינים את ייעוד האיש והאשה, מתחיל הערך של הילד והילדה; וערך זה קבוע להם עד שיגיעו לכלל חינוך - עם עבור שנתם החמישית. משעברה השנה החמישית ועד עבור שנת העשרים הרי אלו שנות החינוך וההשלמה לקראת הייעוד. השלמת האשה היא במישור אחד - השלמה לקראת הבית; והחותמת שלה היא עשר. השלמת האיש היא בשני מישורים - השלמה לבית ולחברה; והחותמת שלה היא עשרים. משעברה שנת העשרים ועד עבור שנת השישים הרי אלו שנות ההגשמה המלאה של ייעוד האיש והאשה. החותמת שלה - ביחס לייעוד האשה - היא מכפלה של עשר ושלוש: שלושים; ואילו ביחס לייעוד האיש זו מכפלה של עשר וחמש: חמישים. משעברה שנת השישים ועד סוף החיים הרי אלו שנות הזיקנה: השנים של קציר החיים. פעילות הפרט סוקרת בסיפוק את בניין החיים שהושלם; הפעילות בתחום החברה סוקרת, לפחות, תרומה הגונה לכלל. משום כך החותמת של זיקנת האשה - שפעילותה היא בתחום הפרט - היא מספר של שלמות: עשר; ואילו החותמת של זקנת האיש - שפעילותו היא בתחום הפרט וגם בתחום החברה - היא מספר של שלמות גמורה ושל שלמות לחצאין: עשר ועוד חמש, שהם חמש - עשרה.

(ט) בדין הקודם נקבע ה"ערך" של נפש אדם; אותו ערך מבטא את השווי הרעיוני של הנפש מבחינת יחסה לה' ולמקדשו. דין אחר נוהג בבהמת קרבן, המסמלת את הנפש המתקרבת לה': בהמה זו אין לה פדיון, אלא היא עצמה קריבה על המזבח. גדולה מזו: אפילו הוקדש רק אבר של הבהמה, יש לדאוג לכך, שהבהמה כולה תקרב קרבן: "הא כיצד? תמכר לצרכי עולות ודמיה חולין חוץ מדמי אבר שבה" (תמורה יא ע"ב). אולם אם האבר שהוקדש הוא חיוני - "דבר שהנשמה תלויה בו" - הרי הקדושה פושטת מאליה בכל הבהמה (שם). הערכת האבר - לפי מידת חיוניותו לקיום הגוף - קרויה: "נידון בכבודו" (ערכין ד ע"ב). כבר הערנו לעיל (פי' כב, כג): קידוש המעשים, שיושג על - ידי הקרבן, חשוב מן הדאגה לקיום המקדש; משום כך אסור להקדיש תמימים לבדק הבית; ואם עבר והקדיש, הרי "כל הראוי למזבח אינו יוצא מידי מזבח לעולם" (תמורה לג ע"ב). נמצאת אומר: הדין האמור כאן איננו נוהג רק במקדיש בהמה לקרבן במישורין, אלא הוא נוהג גם במקדיש בהמה לבדק הבית, בין הקדיש אותה לבדה, בין הקדיש אותה בכלל נכסיו. זה הכלל: אם זו בהמה אשר יקריבו ממנה קרבן לה' - נאמר בה: 'יהיה - קדש'; ואין להפקיע אותה מייעוד הקרבן (ראה שקלים פ"ד, מ"ז).